БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилеткеп

1954 ЯНВАРЬ 27 СРЕДА № 20 (2957)

ОРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга уткуштур (1 арын).

Тыва автономнуг область хөй уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орденнер болгаш «Иениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның талазы-биле соңгулда участоктарын тургузар дугайында Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң күүсекчи комитединиң шиитпири (2 арын).

Совет-кыдат садыг харылзаалар-ыңга хамаарыштыр (2 арын).

Х. Кула. — Чаа көдүүрлүүшкүнче (2 арын).

М. Койденко. — Колхозчу бүдүрүлгениң мастерлериниң белеткели (3 арын).

С. Сат. — Коллективтиг керээ — күрүне планын күүседириниң кол чүүлү (3 арын).

В. М. Молотовтуң Берлинде чеде бергени (4 арын).

Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлел хуралынга герман Демохраттыг Республиканың чазааның чагаазы (4 арын).

СОҢГУЛДАЛАРГА АЛДАР КЫЛДЫР СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫ КАЛБАРТЫР

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар чорудар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы совет улустуң политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейниң чаа күчүлүг көдүрлүүшкүнүн, ажылчын аңгының, колхозчу тараачыннарның, совет интеллигенцияның чагаадыкчы инициативазын хайныктырып үндүрген.

Бүгү совет улус-биле кады бистиң областың ажылчы чоннары бүгү улустуң улуг байырлалы болур соңгулдалар хүнүнге чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарышты улам-на калбартып турар. Нарынның болгаш Чинге-Қаяттың дагжылары, Элегестиң шахтёрлары, Кызылдың аъш-чем комбинадының болгаш Сарыг-Септиң райүлетпүр комбинадының ажылчыннары, Бии-Хем болгаш Шагаан-Арыг МТС-терниң механизаторлары, Улуг-Хемниң «Күш-ажылдың хостуу», Барыын-Хемчиктиң «Большевик» колхозтарының колхозчулары болгаш оон-даа өске хөй-хөй ажылчыннар, механизаторлар, колхозчулар бо хүннерде социалистиг чарышка чаа, бедик нөлделиг хүлээлгелерни ап турарлар.

Соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарыштың киржикчилери бүдүрүлге онаалдазын хүн келген тудум-на ажыр күүсетпишаан, боттарының хүлээлгелерин баштайгы хүннерде-ле практиктиг ажыл-херекбиле быжыглап турарлар. Кызылдың автотранспорт конторазының коллективи соңгулдаларга алдар кылдыр ийи дапкыр бедиткен хүлээлгелерни алган. Чолаачылар эштер Килин, Сухорослов, Мартыненко, Стрельцов болгаш Королёв олар янрыш болза, миллион-миллион ажылчы чоннарның чагаадыкчы инициативазының болгаш оларның коммунизм дээш демиселге кызымак чүткүлдүүнүң илереэшкини болур. Үлетпүрүң, транспорттуң болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнунда салдынган улуг сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээр дээш демисел—социалистиг чарышты улам-на калбартыры, ону боттуг болдурары улуу-биле негетинип турар.

Чарыштың киржикчи бүрүзү планны долдур болгаш ажыр күүседир, техниканы эң эки ажыглаар, эки шынарлыг продукцияны үндүрер болгаш чиг этти, материалды камнап алыр дээш демисежип турар. Партия, профэвилел, совет болгаш комсомол организацияларының хүлээлгези болза, ажылчы чоннарның ол көдүрлүүшкүнүн кол сорулганарже—бешки беш чыл планын эрестиг күүседиринче, партияның Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң болгаш партияның, чазакты сөвлүг үедеги чугула доктаалдарын амыдыралга боттандырарынче утлап баштаары болур.

Ленинградчыларның бүдүрүлгениң ажылдап турар шөлүн алгыпайн тургаш, бүдүрер продукцияның санын көвүдедир деп алдарлыг эгелээшкинин чурт болгаш оттулар чүүл үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери калбаа-биле нептередип, бүдүрүлгениң технологиязын, организациязын экижидери, күш-ажылдың мурнакчы методун улам-на калбаа-биле шингээдири эргежок чугула.

Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери 1954 чылдың часкы тарылгазынга чедиишкиннер белеткеним болгаш малды эки кыш ажырар, көдээ ажыл-агыйның мурнакчы дуржулгаларын нептередир, колхозтарда тудуг ыяжы белеткээриниң планын күүседир дээш демиселче социалистиг чарыштың киржикчилериниң күжениишкинин угландырары партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының хүлээлгези болур.

Партия, профэвилелдер, комсомол организациялары, ажыл-агыйның удуртукчулары ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарышты хүн-бүрү тодаргай удуртуп, ооң үре-түңнелдиг болурун чедип алыр ужурлуг. Социалистиг чарыштың кол сорулгазы болза, хожудап каап турарларны мурнакчыларның деңнелинге чедир көдүрери, мурнакчыларның дуржулгазын калбаа-биле нептередири болур.

Совет улус ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга уткуштур Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр сырый катышкан чоруп олурар. Соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарышты калбартышаан, совет улус бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң күчүзүн улам-на бедидер, ажыл-агыйның, культураның бүгү адырларында чаа чедиишкиннерни чедип алыр. Совет Тываның ажылчы чоннары социалистиг чарыштың тугун бедик көдүрүп чорааш, Коммунистиг партияның, Совет чазактың удуртулгазы-биле областың социалистиг чаартылгазының херээнге улуг чедиишкиннерни чедип алыр.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарыштың тугун бедик тудаал!

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга уткуштур

Барыын-Хемчик районда

ҚЫЗЫЛ-МАЖАЛЫҚ. (Телефон-биле). Барыын-Хемчик райкүүскоң ССРЭ-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларынга холбаштыр көдээ Советтерниң даргаларының 3 хоңук семинарын эрттиртен.

Семинарга соңгулдалар үезинде көдээ Советтерниң ажылын экижиниң болгаш соңгулдаларны эрттиргениниң талазы-биле практиктиг өөредилгени эрттирген. Ооң-биле тергелештир сентябрь Пленумунуң шиитпирин боттандырар, Дээди Советтиң соңгулдаларынга алдар кылдыр социалистиг чарышты үре-түңнелдиг калбартып тургаш, часкы тарылганың белеткелдерин чедиишкинниг доозарынче Советтерниң удуртулгазын экижидер дугайында практиктиг кичээлдерни эрттиргилээн.

* * *

Аяңгатыда «Комсомол 30 чыл оюн» көдээ ажыл-агый артелиниң ховуу бригадазы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларынга күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражыр дээш часкы тарылгага эрестиг белеткенип турар. Үрезин ариглаарының талазы-биле эш Очурга баштаткан комсомолчу бригада январьның баштайгы чартыында 19 тонна кызылтасты, 12 тонна арбайны болгаш өске-даа үрезиннерниң ариглаашкынын шалыпкын доозуп турарлар. Ол талазы-биле комсомолчулар Ояа, Өктээ, Арандүү олар мурнакчы болуп, хүн нормазын 125—150 хуудан кудулатпайн, эрес ажылдааннар.

* * *

Шекпээрде «Кызыл тараачын» колхозтуң школазынга ыяш белеткеп турар бригаданы колхозта комсомол организациязының секретары эш Эртине-Очур эки удуртуп, январь 20-ге чедир 640 кубометр ыяшты кезип белеткээн.

Эш Эртине-Очур ыяш белеткээриниң бригадазын түгле организация талазы-биле эки удуртуп турар эвес, харын бригаданың ортузунга политкижизидилгелиг ажылдарны доктаамал чорудуп турар. Ол бригада ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнү—март 14-ке алдар болдуруп, колхозтуң школазынга 2 муң кубометр ыяшты белеткээрибиле хүлээлгени ап, эрестиг ажылдап турар. Ыяш белеткээриниң талазы-биле эштер Бораш, Май, Кувaа болгаш Аракчаа олар хүн нормазын доктаамал ажыр күүседип турарлар.

Соңгулда участоктарын тургускан

Эвилелдиң Совединге болгаш Националдар Совединге соңгулдаларга ниитизи-биле участоктар тургузуушкуну Москваның бүгү районнарынга январь 22-де доозулган. Эртken соңгулдаларның деңнели-биле алырга бо чылын соңгулда участоктарының саны дыка өскен.

Ажылчы чоннар депутаттарының Ленинский район Совединиң күүскому Ленинский соңгулда округунуң девискээринге 80 ажыг участоктарны тургускан. Хоорайның мурнуу-барыын кезиинде хамааты-чурттарга тудугларының көвүдээни-биле холбаштыр 6 чаа соңгулда участоктарын тургускан. Оларның ийизи чурттарга корпустарында алды муң хире студентилер чурттап турар. Москва университединиң бедик бажыңында тургустунган.

Краснопресненский соңгулда округунда чаа соңгулда участоктары тургустунган. ССРЭ-ниң Дээди Совединге мооң мурнучда эрткен соңгулдаларның үезинден бээр маңаа он-он чурттарга корпустары туттунган.

Москвада соңгулда участоктары ол ышкаш эмнелгелерниң, божуур бажыңнарның, инвалидтер бажыңнарының, шериг кезектериниң чанында тургустунгулаан.

(СЭТА).

Бедиткен чаа хүлээлгелер

Қызылдың автотранспорт конторазының коллективи областың районнарынче бараан сөөртүрүнүң онаалдазын чеднишкинниг күүседип турар. Январьның баштайгы чартыында 2,5 муң тонна янзы-бүрү чүктерни сөөрткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарыштың калбарганының болгаш бүгү совет кижилерниң күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүнүң үезинде коллективтиг чолаачылары ийи дапкыр бедиткен хүлээлгелер алгаш, ажылдап турар.

Комсомолчу чолаачылар Килин, Сухорослов, Мартыненко, Стрельцов болгаш Королев олар январьның онаалдазын 10 хоңукта күүсеткеш, ам февральдың санында ажылдап турар. Мурнакчы башкарыкчылар Заводский, Блохин болгаш Лапшов олар ам февральдың онаалдазын безин доозар четкен.

Агитпунктуларның ажылы

ЧАДААНА. (Телефон-биле). СЭКП Чөөн-Хемчик райкому ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларбиле холбаштыр 18 агитпунктуларны тургузуп, ооң эргелекчилерин, оралакчыларын, база 300 ажыг эң шыырак агитаторларны бүрога көрүп бадылаан. Дыка хөй агитзторлар ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга хамаарыштыр идеткелдерини, болгаш беседаларны, солун номчулгаларын чорудуп турар.

Хорум-Дагда Жданов аттыг колхозтуң, Чыргакыда «Коммунизмче орук» колхозтуң агитпунктулары солуннар, сеткүүлдер, янзы-бүрү номнар болгаш өске-даа чүүлдер-биле хандыртынган база лозунг, плакаттар-биле шиметинген.

Жданов аттыг колхозта агитаторлардан эштер Ханды-Сүрүң, Даш, Тарбаган, Делег-оол, «Коммунизмче орук» колхозта эштер Белек, Кызыл-оол, Бора-Көже, Сержинмаа, Борбак олар эки ажылдап турарлар.

Бүгү улустуң байырлалынга алдар кылдыр

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүнге алдар болдурган социалистиг чарышты Бии-Хем районнуң колхозчулары, «Өөк» совхозтуң болгаш Туран МТС-тиң база районнуң өске-даа бүдүрүлге, албан организация черлериниң коллективтери улам калбарткан.

МТС-тиң механизаторлары боттарының ниити хуралынга тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналары септээриниң планын феараль 23-те бүрүн доозарын хүлээнген. Трактор септелгезинде комбайнёр Фролов хүн онаалдазын үргүлчү 150 хуу, дарган Шестаков продукцияның шынарын бедитпишаан, мартта ийи айның нормазын күүседирин хүлээнген.

Каа-Хем районда

Сарыг-Септиң машина-трактор станциязы чаңгыс 1953 чылда безин 14 чаа тракторларны, «С—4» маркалыг 2 комбайннарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа элээш хөй машиналарын алган. МТС-тиң машина паркының шөлүү улам-на калбарып турар.

* * *

«Кызыл тук» колхозтуң ақчылары Таржаа биле Уяжык тайгага 40 хоңук чораан. Олар боттарының колхозунга чоокта чаа 17 муң ажыг рубльдиң орулгазын киргеттиер.

* * *

Партия райкомунуң январь 19-та болган бюрозунга 24 агитпунктуларның эргелекчилерин четчелевишаан, агитколлективтерниң ажылын участоктарга хамаарыштыр эде тургускан. Агитаторларның семинарларын организастап, дуржулга солчурунун хуралдарын чер-черде эрттирип турар.

* * *

Ажылчы чоннарның материалдыг чаагай амыдыралы улам-на бедип турар. Маңаа чоннуң садып алыр аргазының өскени чижек болур. Районга 1952 чылдыындан 1953 чылда 1 миллион 860 муң ажыг рубльдиң барааны хөй сатынган, даараныр машина, мотоцикл болгаш чадат терге барык үш каттап хөй сатынган.

* * *

Районнуң Эми, Ойнаа болгаш өске-даа ыраккы бүдүрүлгелеринче бараан сөөртүрүнүң кышкы транспортунда 250 аъттарлыг бригадалар чоруп турар. Бо талазы-биле Ворошилов аттыг, «Ленинчи орук», «Кызыл тук» колхозтар мурнакчы болуп турар.

Чугула хемчеглерни ап турар

СЭКП-ниң Чаа-Хөл райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи парторганизация секретарларының болгаш агитпунктулар эргелекчилериниң хуралын эрттирген. Аңаа чамдык агитпунктуларның ажылын эде тургускан, агитаторларга сургаалданы кылган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда кампаниязының үезинде агитаторларның чорудар ажылдарының тематикалыг планын СЭКП райкомунуң бюрозу бадылаан. Дуржулга солчурунун хуралдарын болгаш семинарларны кажан, кайа эрттирерин ында база айыткан.

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер болгаш „Иениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1944 чылдың август 18-те үндүрген Чарлыын ёзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң мурнундан шаңнаары болза:

Тос уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Донгак** Шуру Сундуй-оол — Өвүр районнуң Дус-Даг көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

2. **Карбыы** Хаялдай Идамовна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

3. **Куулар** Анай Самоевна—Барыын-Хемчик районнуң Қызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

4. **Куулар** Дешки Лагаровна—Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

5. **Куулар** Чолдай Шиннямей—Барыын-Хемчик районнуң Қызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

6. **Монгуш** Буян Лаажаповна—Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

7. **Монгуш** Сержинмаа Мөнгеовна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

8. **Монгуш** Чанчываа Дамбадоовна—Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

9. **Түлүш** Назын Балчыйовна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

Сес уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Бадыраа** Кара-Күске Сандаковна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

2. **Долзатмаа** Ойнаа Эренчиновна — Эрзин районнуң «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.

3. **Донгак** Көкейең Балчыйовна — Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

4. **Донгак** Санаа Балчыйовна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

5. **Иргит** Дорлаа Дамчыйовна—Өвүр районнуң Хандагайты көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

6. **Күжүгет** Сержиң Дамба—Бай-Тайга районнуң Көп-Сөөк көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

7. **Кыргыс** Чолдай Кушкашовна—Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

8. **Монгуш** Докпак Дагбаовна—Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.

9. **Монгуш** Хандываа Дамчайовна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

10. **Ондар** Окпал Кара-ооловна—Қызыл районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.

11. **Ооржак** Оржуңмаа Кембилдековна—Өвүр районнуң Саглы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

12. **Өшкүлүг** Өшкүзаар Эртиневна—Қызыл районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.

13. **Салчак** Чанмаа Кыргановна—Каа-Хем районнуң «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.

14. **Төмүр-оол** Қанды Донгаковна—Улуг-Хем районнуң Мичурин аттыг колхозунуң колхозчузу.

15. **Тюлюш** Долгарбаа Седеновна—Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

16. **Хежики** Середыр Чөкпековна—Қызыл районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.

17. **Ховалыг** Норжуң Шүүрмекейовна—Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.

18. **Чооду** Тельбин Шимекпеновна—Қызыл районнуң «Совет Тыва» колхозунуң колхозчузу.

19. **Шадрина** Прасковья Ивановна—Улуг-Хем районнуң «Торгалыг» көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

20. **Шевцова** Клавдия Меркурьевна—Каа-Хем районнуң Бүрен-Хем көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

21. **Шожап** Сюрюн Сагыловна—Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

Чеди уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Борисова** Ульяна Кузьмовна—Каа-Хем районнуң Сарыг-Сеп көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

2. **Гусева** Евдокия Афанасьевна—Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

3. **Донгак** Мажаакай Байскылаковна—Өвүр районнуң Саглы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

4. **Иргит** Кучук Серендуй Бай-Тайга районнуң Мөген-Бүрен көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

5. **Иргит** Севил Боолукпай—Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.

6. **Кара-Монгуш** Чылбаанай Қырыновна—Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.

7. **Куулар** Чучуң Өшкүлүговна—Қызыл районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.

8. **Куулар** Чыртак Шыбаановна — Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.

9. **Қыргыс** Дүкүрбаа Баазангайовна—Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

10. **Қыргыс** Қуске Байыровна—Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

11. **Модун-Хөө** Сериң Модун-Хөөовна—Өвүр районнуң Саглы көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

12 **Монгуш** Биченей Бадарчыовна—Өвүр районнуң Хандагайты көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

13. **Монгуш** Домбаа Балдановна—Өвүр районнуң Хандагайты көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

14. **Монгуш** Оржуңмаа Чикейовна—Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.

15. **Монгуш** Хорлуу Чыжаа—Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чыл ою» колхозунуң колхозчузу.

16. **Онаалай** Куяк Санчы—Эрзин районнуң «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.

17. **Отук-оол** Хажыт Чалзыновна—Бай-Тайга районнуң Тээли көдээ Совединде өг-бүле ээзи.

18. **Салчак** Сереңмаа Седен—Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.

(Уланчылыг).

Тыва областың V партия конференциязы

Тыва областың V партия конференциязы бодунуң ажылын январь 25-те доозкан.

СЭКП обкомунуң ажылының дугайында СЭКП обкомунуң секретары эш Токаның илеткелиниң талазы-биле базә СЭКП обкомунуң ревизия комиссиязының ажылының дугайында комиссияның даргазының оралакчызы эш Томилининиң илеткелиниң талазы-биле шупту 26 делегаттар конференцияга санал берген.

Партияның область комитединиң ажылының дугайында делгерентей шиитпирни конференция үндүрген.

Конференция СЭКП-ниң Тыва обкомун соңгаан. Партия обкомунуң кежигүннеринге 57 кижи, партия обкомунуң кежигүннериниң кандиттарынга 11 кижи соңгуттурган.

СЭКП обкомунуң ревизия комиссиязы 7 кижи составтыг кылдыр ук конференциядан соңгуттурган.

Конференцияның дугайында отчёт чоокку хүннерде тускай парлатынар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның талазы-биле соңгулда участоктарын тургузар дугайында

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Соведининң күүсекчи комитединиң шиитпири

«ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Дүрүмиүң» 40, 44, 48 болгаш 51 чүүлдерин ёзугаар ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Соведининң күүсекчи комитединиң **шиитпирлээни болза:**

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның талазы-биле мооң дараазында соңгулда участоктарын Кызыл хоорайның девискээринге тургузар, ооң иштинде:

Алгы-заводунуң соңгулда участогу

Төвү—алгы заводунуң клубу.

Девискээри: нефть база, алгы заводу, облпотребсоюзтуң транспорт конторазы.

Үлетпүрүң соңгулда участогу

Төвү—Заозерная кудумчузунуң № 140 бажында Кызыл булун.

Девискээри: септелге заводу, Тыва алдын трестизиниң транспорт конторазы болгаш ооң чоогунда өске-даа девискээр.

Чер таарыштырылгазының соңгулда участогу

Төвү—чер таарыштырылгазының эргелелиниң конторазы, Кочетов кудумчузу бажың № 157.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Улуг-Хемден Чехов кудумчузунуң дең санныг талазындан ужунга чедир, Топография кудумчузу, аңаа хамаарышкан бүгүле переулоктар-биле катай Ажылчын кудумчузу Чехов кудумчузундан ужунга чедир.

Соңгу талакы соңгулда участогу

Төвү—Культура бажыңы.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Октябрь кудумчузунуң дең санныг талазы Кочетов кудумчузунуң дең санныг талазынга чедир, Чехов кудумчузунуң саарзык санныг талазы Октябрь кудумчузундан Интернационал кудумчузунга чедир, Интернационал кудумчузунуң дең санныг талазы Кызыл шериг кудумчузундан Улуг-Хемге чедир Кызыл партизан, Щетинкин, Ленин кудумчуларының бүгү-ле переулоктары-биле катай.

Чеховтуң соңгулда участогу

Төвү—№ 5 школа, найырал кудумчузу бажың № 170.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Кочетов кудумчузунуң саарзык санныг талазы Элезин кудумчузунуң дең санныг талазынга чедир ужунга үндүр, Чехов кудумчузунуң саарзык санныг талазы, Найырал, Кызыл шериг, Ажылчын, Сельская кудумчуларның переулоктары-биле катай.

Мурнуу талакы соңгулда участогу

Төвү—ВЛКСМ 30 чыл ою зттыг кинотеатр, Кочетов кудумчузу бажың № 60.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Кочетов кудумчузунуң саарзык санныг талазы Октябрь кудумчузунуң дең санныг талазының ужунга чедир, Элезин кудумчузунуң саарзык санныг талазы ужунга чедир, Найырал, Кызыл шериг, Ажылчын, Сельская кудумчуларның переулоктары-биле катай.

Октябрьскийниң соңгулда участогу

Төвү—облпотребсоюзтуң клубу, Щетинкин кудумчузу бажың № 44.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр; Улуг-Хемден Октябрь кудумчузунуң саарзык санныг талазы-биле Кызыл шериг кудумчузунга чедир, Кызыл шериг кудумчузунуң дең санныг талазындан Интернационал кудумчузунга чедир, Интернационал кудумчузунуң дең санныг талазындан Улуг-Хемге чедир.

Кооперативтиң соңгулда участогу

Төвү—горпо клубу, Октябрь кудумчузу бажың № 31.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Октябрь кудумчузунуң саарзык санныг талазы Кызыл шериг кудумчузунуң саарзык санныг талазындан мурнуу талазынче ужунга чедир, Кызыл шериг кудумчузунуң саарзык санныг талазы Октябрь кудумчузундан Интернационал кудумчузунга чедир, Интернационал кудумчузунуң дең санныг талазы Кызыл шериг кудумчузундан хем адырынга чедир.

Совхозтуң соңгулда участогу

Төвү—Интернационал кудумчузунда механизация училищези.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр:Кызыл шериг кудумчузунуң саарзык санныг талазындан Интернационал кудумчузунуң төнчүзүнге чедир, Интернационал кудумчузунуң дең санныг эвес талазындан Кызыл шериг кудумчузунга чедир, Каа-Хем кудумчузунуң дең санныг талазы ужунга үндүр.

Транспорттуң соңгулда участогу

Төвү—АТК клубу, Найырал кудумчузу бажың № 7.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Каа-Хем кудумчузунуң саарзык санныг талазы Культураның болгаш дыштанылганың паркында турар бажыңнардан ол-ла кудумчунуң мурнуу талазынче ужунга үндүр. Ужар-чүүл кудумчузунуң дең санныг талазы хем адырындан мурнуу ужунга үндүр.

Ужар-чүүлдүң соңгулда участогу

Төвү—№ 4 школа.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Ужар-чүүл кудумчузунуң саарзык санныг талазы хем адырындан ужунга үндүр, Суворов кудумчузунуң дең санныг талазы ужунга үндүр.

Типографияның соңгулда участогу

Төвү—типографияның клубу, Щетинкин кудумчузу бажың № 4.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Улуг-Хемден Интернационал кудумчузунуң дең эвес санныг талазы Кызыл шериг кудумчузунга чедир, Кызыл шериг кудумчузунуң дең санныг талазы Каа-Хем кудумчузунга чедир, Каа-Хем кудумчузунуң дең санныг талазы Кызыл шериг кудумчузундан хем адырынга чедир.

Тудугиуң соңгулда участогу

Төвү—№ 9 школа.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Суворов кудумчузунуң саарзык санныг талазы хем адырындан эгелээш бодунда хамааржып турар доора кудумчулары болгаш переулоктары-биле, база Найырал кудумчузунда турар 8 квартиралыг 5 бажыңнар-биле, а ол ышкаш чайлагда чурттап турар чурттакчылар, областың уруглар бажыңының девискээри.

Заозернаяның соңгулда участогу

Төвү — Главкинопрокат конторазы.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: Заозерная кудумчузу Чүльдүм кудумчузундан чөөн талазынче ужунга чедир болгаш аңаа хамааржып турар бүгү кудумчулар болгаш переулоктар .

Енисейниң чөөн талакы соңгулда участогу

Төвү—колхоз кадрларының школазы.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: колхоз кадрларын белеткээр школа, инкубатор станциязы, Каа-Хемниң хөмүр даш участогунуң девискээринде чурттап турар чурттакчылар, пионер лагери.

Оң талакы эриктиң соңгулда участогу

Төвү — № 8 школа.

Соңгулда участогунуң девискээрин мооң дараазында кызыгаарларга доктаадыр: МТС, тууйбу заводу болгаш Улуг-Хемниң оң талакы эриинде чурттап турар бүгү чурттакчылар.

Эмиелгениң соңгулда участогу

Төвү—туберкулездиг диспансер, вендиспансер болгаш бөлүүр бажың кирер.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Соведининң күүскомунуң даргазы К. КОШКАРОВ.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Соведининң күүскомунуң секретары Т. ТОКМАКОВА.

Кызыл, 1954 чылдың январь 25.

Совет-кыдат садыг харылзааларынга хамаарыштыр

ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министерствозу-биле Кыдат Улус Республиканың садыг төлөзелериниң аразынга бот-боттарын билчир найыралдыг чоруктуң байдалынга болуп эрткен чугаалажыышкыннарның түңнелинде ийи чурттарның аразынга бараан саарылгазын улам-на улгатырарын көрүп турар, 1954 чылда бараан саарылгазының дугайында протоколга болгаш 1950 чылдың февраль 14-теги дугуржулга ёзугаар тывыскан чөөлиге кинриштир Кыдат Улус Республикаже бо чылын Совет Эвилелинден дужаап киирер бараанарның дугайында протоколга бо чылдың январьның 23-те Москвага ат салган.

Ат салдынган протоколдар Кыдатче Совет Эвилелинден барааннарның калбак номенклатуразын, ооң иштинде металлургияның, даг рудазының болгаш энергетиктиг дериленiң автомобильдериң, тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының, орук болгаш тудуг машиналарының, кара болгаш өңнүг металлдарның барааннарын, нефть протуктуларны, химиктиг бараанарны, прокаттарны дужаап киирерин көрүп турар.

Кыдаттан ССРЭ-же өңнүг металдарны, соелиг бобыларны, ристарахисти, үнүш үстерин, эътти, шайны, такпыны, фруктуларны, дүкторгу пөстерни, алгы-кештиң чиэдин болгаш өске-даа хөй бараанарны дужаап киирер.

Протоколдарга совет талада Даштыкы садыг министриниң хүлээлгезин күүседип турар С. А. Борисов, а кыдат таладан—Күргүненiң административтиг чөвүлелиниң чанында сан-экономиктиг комитеттиң даргазының оралакчызы болгаш Даштыкы садыг министри Е. Цзичжуан ат салганнар.

ӨВҮР РАЙОНДА

Өвүр районнуң көдээ ажыл-агый эргелели колхозтар даргаларының болгаш санакчыларының база ревизия комиссияларының даргаларының семинарын эрттирген.

Семинарның код темазын—колхозтарның отчёт-соңгулдалыг хуралдарынга холбаштыр 1953 чылдың бүгү ажылдарының санаашкыннарын шын болгаш четче үндүрүп, колхозтуң чыл отчёдун экижидеринче утландырган.

Ону барымдалааш, чылдың санаашкыннарын, отчёттарын четче тургузарының талазы-биле орулга, чарылганың сан-түңнерин четче болгаш ооң балансызын шын үндүрүп алырының техниктиг билиглерин өөренген. Аңаа холбаштыр 1954 чылда көдээ ажыл-агыйны улам ыцай хөгжүдерiниң талазы-биле партия ТК-ның сентябрь Пленумуиң доктаалында айыткан сорулгаларны боттандырар дээш колхозтар аразынга социалистиг чарышты калбартырының, ооң түңнелдерин үндүрүп тургаш, мурнакчыларның дуржулгазын неперединиң практиктиг аргаларын улуг сонуургал-биле өөренип эрткен. **М. БАЗЫР-ООЛ.**

* * *

ХАНДАГАЙТЫ. **(Радио-биле).** Өвүр районнуң Саглыда «Кызыл тук» колхозтуң малчыннары СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң шиитпирлерин амыдырал кырынга чедиишкинниг боттандырары-биле графиктиң чугулазын колхозчу ишчилер медерелдиг билип турар.

Малдың өзери ооң чаш төлүн мендi доруктуруп алырында. Боос болгаш төрээн малдарның ажаалгазын экижитпишаан, чаш малдың ажаалдазын, чемгерилгезин зооветеринария негелделерин ёзугаар хандырарынче оиза кичээнгейни салып турар. Бо хемчеглериң түңнелинде колхозтуң шээр малының төрүтүнген чаш төлү хорамча чок алдынып турар.

Ниитиниң малын өстүреринге үр чылын дуржулгалыг ажылдап келген Дамдыңның ажааган хоюндан январь 20-ге чедир 156 хураган төрүтүнген, а Балчыңныындан — 93, Найлаңныындан — 116, Намажыктыындан—103 хураган, Мага-Ширининден — 17 анай төрүтүнген. Ажаалда хайгааралдың багай эвес тургустунганындан чаш мал доругуучал, ооң иелери сүткүр болуп турар.

* * *

ХАНДАГАЙТЫ. **(Радио-биле).** «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артели (даргазы эш Очур) бо чылын тудуг планы ёзугаар 960 чудуктар белеткеп алыр сорулгалыг. Тудуг ыяжын ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүн таварыштыр белеткээш, тудуг участогунга бүрүн экеп алырын колхозчулар хүлээнген болгаш ында 32 кижи 25 аттарлыг ажылдап кирипкен.

Ажылдың баштайгы он хонуунда тайгада 360 чудуктар белеткетинген. Кезип белеткээр, сомнап чонар бөлүктерде күш-ажылдың чуруму база багай эвес тургустунган. Агитаторлар Дагбыш, Очур, Шактар-оол олар бригаданың бөлүктер аайыбиле тайылбыр ажылын улам күштелдирип турар.

Д. ШАГДЫР.

ЧАА КӨДҮРЛҮҮШКҮНЧЕ

Каш чылдарның мурнунда, Хемчик хемниң бажында Бай-Тал, Хөл суларынга ажылчы чоннар көшкүн, быдарган, мал, тараа ажылдыг чурттап чорааннар. Ол делгем девискээрге хуу ажыл-агыйлар турганы-биле мал, чер ажылының бараанныг болурунуң болдунар аргазы чок турганы билдингир. 1933 чылдан эгелеп од девискээрге МЧАЭ-лер организастатынгылаан, оларның ажыл-агыйлары организас, ажыл-агый талазы-биле кошкак, биче күштүг турганының хараазы-биле экономиканың, культураның хөгжүлдезиниң дугайында код амыдыралчы айтырыгны шиитпирлээринге болдунар аргалар тургустунмайн турган.

1948 чылда организастатынган Сталин аттыг болгаш «Бай-Тал» колхозтар 1950 чылда Сталин аттыг колхоз кылдыр улгатыр каттышкан. Ол чорук каттышкан ажыл-агыйның бедик бүдүрүкчүлүг болурунга баштайгы базым болган. Колхоз организас, ажыл-агый талазы-биле быжыгып эгелээн. Ажыл-агыйның улут хемчээлдиг бооп калбарганы колхоз бүдүрүлгезинге, ылаңгыя чер ажылынга ада-чурттуң бирги чергениң техниказын ажыглаар арганы берген. Чижээлээрге, 1953 чылда часкы тарылганың болгаш дүжүт ажаалдазының ажылдарының 96 хуузу МТС-тиң машиналарының күжү-биле кылдынган. Ниитиниң малының баш саны сөөлгү беш чылдарда 9 катап өскен. Колхозчу чонну сууржуң амыдыралче шилчидериниң айтырыы чедиишкиннии-биле шиитпирлетинип турар.

Партия болгаш чазактың хүн бүрү көргүзүп турары эгээртинмес улуг дүзаламчызының ачызы-биле колхозчыл бүрүде чаа-чаа чедиишкиннерни чедип ап турар. 1953 ажыл-агый чылында колхоз элээн көскү түңнелдерни чедип алган. Ниитиниң малының баш санының өзүлдези өөр малдың өзүп төрүүрүнүң күсели-биле күрүне планы 108 хуу, а ынчаарга төрүүр малдың планы 109 хуу күүсетинген. Колхозтуң ниити малының баш саны 20 мун чедип турар. Чер ажылының талазы-биле кол культура болур кызылтастың тарылгазы 111 хуу күүсетинген. Колхоз күрүне мурнунга тараа, эът, дүк, сүт дужаалдаларының талазы-биле хүлээлгелерин күүсеткен. Колхозтуң акша-мөңгүн талазы-биле орулгазы бедээн.

Колхозтуң амгы төвү чоокка чедир-ле өрген чок хову турганындан ам чаңгыс-аай хевирлиг бажыңнарлыг чаа суур апарган. Ында чурттакларның, бүдүрүлгениң, культура-амыдыралдың тудуглары бар. Тодаргайларга 147 чурттакларга бажыңнары, бир электростанциязы, тараа складтары, кижиниң болгаш малдың эмнелгелери, садыг, клуб, библиотека, бир-бир эге болгаш 7 чылдың школалары, уруглар яслизи болгаш оон-даа өске тудуглар бар. Школаларда колхозчуларның 500 ажыг уруглары өөренип турар. Ол ышкаш малдың эки шынарлыг кажаалары база туттунгулаан.

Колхозта мурнакчыларның хүрээлеңи база калбарган. Ниитиниң малын ак-сеткилдиг чидириг чокка өстүрүп турар малчын эш Чыдым 1950 чылда 200 баш хойларны хүлээп алгаш, 1953 чылда 956 баш чедир өстүрген болгаш 1953 чылда төрээн 144 баш хойдан 162 баш хураганнарны бүрүн доруктургаш, 8 баш хураганны немелде төлевирге алган. Ол ышкаш малчыннар Карын-оол, Сапык, Чыргал, Маадыр-оол, Хүргүл олар ниитиниң малын өстүреринге улуг рольдуг болганнар. Саанчы эш Уржеймаа бодунга бижыглаан инек бүрүзүнден 640 литр сүттү саап алган. Кадарчы эш Назытының кадарып турар өөр хойларының хой бүрүзүнден-не 2 килограмм 300 грамм дүктү кыргып алган.

Колхозтуң тудуг бригадазында шалыпчылар база-ла өзүп турар. Бызаңчылар эштер Кумаан, Багдыр, Мөңге, Эрелчин, Калдар-оол, Күрзей-оол, Баактыг, Сонам олар улуг нормазын 160—200 хуу күүседип турарлар. Ол ышкаш херээжен колхозчулар эштер Дайна, Дагаажык олар саман, тууйбу кылырынга мергежээннер.

Колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдер талазы-биле бистиң чедип алган чүүлдеривис бар болуп турарын демдеглээри өөрүнчүү. Ынчалзажок ол амдаа ыракта эвээш болгаш четпес. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму болза, көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң дайынчы программазы болур төөгүлүг шиитпирни хүлээп алган. Пленум чоокку ийи-үш чылдарда чиик үлетпүрге чиг-эттиң, чонга аъш-чемниң элбекшилин тургузар сорулганы салган. Ынчангаш колхозту бедик бүдүрүкчүлүг, хөй адырларлыг, бедик бараанныг ажыл-агый болдурарының перспективтиг айтырыглары хүнүң эргежок чугула айтырыы болуп тургустунуп келген.

Бистиң колхозта мал ажылы улуг черни эзелеп турар. Ынчангаш кол кичээнгейни малдың баш санын өстүреринче болгаш ооң продуктулуун бедидеринче угландырар бис. Малдың баш санын өстүрер айтырыгда кол сорулга төрүүр малдарны өстүреринде, бистиң колхозка оларны 15 мүң баш чедиреринге улуг түткүлдүг ажыл негетинген. Малдың баш санын өстүрер айтырыгда чугула чүүлдерниң бирээзи чаш малдарны четче өстүрүп алыры болур. Ынчангаш 1954 чылда 100 баш төрүүр инек бүрүзүнден 95 бызааны, 100 беден 80 кулунну, 100 баш төрүүр хой, өшкү бүрүзүнден 100—100 баш хураганны болгаш анайларны камгалап алыр сорулганы салган бис. Малдың уксаалын экижидер сорулга-биле колхозта ам бар турар дон уксаалыг 3 аскырларның, 44 каракуль кошкарларның кырынга 1954 чылда 3 симменталь бугаларны, 10 меринос кошкарларны, 5 ангар хуналарны садып алыр бис. Ооң ыцай келир чылын 500 хойларны тарып боозадыр, 5000 хойларны электри-биле кыргыыр, 15 инектерден хөй сүттү алыры-биле оларны тускай ажаалдалыг саалдага тургузар бис. Малдан хөй продуктуну алырын ажыл-херек кырынга боттандырары-биле, саар инек бүрүзүнден 800 литр сүттү, хой бүрүзүнден 2 килограмм дүктү алыр сорулга база салдынган. Бисте электри станциязының тудуу доозулгаш, ажыглалга киреры билек мал фермаларында хөй күш кирер ажылдарны механизастаарынче шилчип кирер бис. Ынчангаш электри күжү-биле малга чемнерни доорап, чымчадып бээрiн, электри-биле кыргылданы, саалданы боттандырарынче кирер.

Малдың кажаа-суурун экижидерибиле бо чылын колхозка эки шынарлыг 10, экижиткен бөдүүн 20 кажааларны тудуп алыр. Ооң иштинде 50 баш хаванга, 30 баш саар инекке эң эки шынарлыг саман кажаалар база туттунар. Амгы үеде кол кичээнгейни мал кыштагладыышкынынче салып турар бис.

Малга бижыг чем суурну белеткээрiн сентябрь Пленуму оизалап айыткан. Ынчангаш бистиң колхозувус бо чылын 5000 тонна эки шынарлыг сигенни, 900 тонна савакны, база 2000 тонна силос онаажыр кылдыр белеткеп алыр. Мал чеминге хереглээр янзыбүрү культураларны 50 гектарны тарыыр бис.

Мал ажылы чер ажылы-биле бүрүн холбаалыг. 1954 чылда чер ажылының культуразын бедидеринче онза кичээнгейни салыр. Часкы тарылганы 12 ажыл хүнiеринде бедик агротехниктиг деңнелге эрттирер сорулга-биле агротехниктиг хемчеглерниң планын бадылаан. 1954 чылда тарылга эзелчештирилгезиң боттандырарынче кирбишаан, 1955 чылда ону бүгү шөлдерге шиңгээдип алган турар бис. Ол-ла хуусааның иштинде суггарылга системазының айтырыы база шиитпирлетинер. 1954 чылда картофель болгаш ногаа культураларының тарылгазын калбартып, 1955 чылда ол культураларның талазы-биле колхозтуң хереглеглин бүрүн хандырар сорулганы баш удур планнаан. Ооң аңгыда 1954 чылда кызылтасты 100 гектар черге хана каракгай чаштырарын практикалаар. Тараа культураларындан ортумаабиле 18 центнер дүжүттү чедип алыры база көрдүнген.

Тарылга шөлүн калбартырынче база-ла кичээнгей салдынып турар. 1954 чылда 120 га черниң дажын, 65 га черниң хараганын аштаар, 750 га черни дескилеп, болбаазырадырының ажылдарын боттандырар. 1955 чылда тараа культураларының бүгү тарылгазын чүгле чайын болгаш күзүн аңдарган черлерге чорудар бис.

Тудуг ажылының талазы-биле улуг сорулгалар база салдынган. 1954 чылда 50 ажыг чурттакларга бажыңнарын, ооң иштинде 20 бажыңнарны мал кыштагларынга тудар. Ол ышкаш колхозка ортумак школапың тудуун доозар. Тудуг ажылын шапкынчыдар сорулга-биле ыяш дилер ажылды механизастаар бис.

Бисте бо сорулгаларны чедиишкиниг күүседириниң бүгү болдунар аргалары бар. «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыцай хөгжүдерин хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның шиитпирлериниге сорук кирген колхозчу тараачыннар колхозтуң хөгжүлдезинге хамаарышкан хемчеглерни боттандырарынче киripкен. Колхозтуң үрезин үрүшкүнүң план ёзугаар күүсеткен болгаш тараа культураларының үрезиннериниң 80 хуузун арыглап алган. Дүжүттү бедидер болгаш тарылга шөлүнге өл, шыкты доктаадыр сорулга-биле 82 га черге хар доктаадып хөртүктээрин, 40 га черге булуктадыышкынны чорудуп турар бис. Ооң ыцай 80 тонна өдекти тараа шөлүнде төккен. Часкы тарылганың белеткелин март 15-те бүрүн доозар дээш, колхозчулар кызымак ажылдап турарлар.

Тудуг материалдарын белеткээр ажыл кидин-не чоруп турар. Тудугa хереглээр 8440 чудук кестинген болгаш 3500 чудук машина чоруур орук аңынче чоокшуладыр сөөртүнген. Тудуг материалдарының белеткелинде 120 кижи доктаамал ажылдап турар.

Колхозтуң баштаар чери болгаш колхозчулар куш ажылын хөгжүдеринче кирип, Чадаанада көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязындан 1000 баш дагаа оолдарын садып алыры-биле керээни чарган. Ам колхозта куш фермазын тургузарының бүгү белеткели чорутунуп турар. Мал ажылын болгаш чер ажылын дүрген хөгжүдеринге көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң ролю улуг. Бистиң колхозта 5 зоотехниктер, 2 мал эмчилери болгаш бир агроном ажылдап турар.

Колхоз бүдүрүлгезиниң чаа көдүрлүүшкүнүнге хамаарышкан чүүлдерни шиитпирлээрде колхозтуң бодунда ажыглатынмайн турар курлавырларын четче ажыглаарындан аңгыда немелде күштерни ажыглаары база негетиниң турар. Дүжүттү бедидерде суггарылга бугаларын чөп ажыглаарынче колхоз бүдүрүзүнүң кичээнгейин салыры эң чугула. Чамдык колхозтар суггаттыг тарылга шөлүн калбартырынче кичээнгей салбайн турары шын эвес. Эрткен чылын бистиң колхозтуң 25 га тараазын суггат-биле эки хандырганы, эш Чычын 19 центнер, эш Аракчаа 40 ганы эки шынарлыг суггарганы, 17 центнер дүжүттүг гектар бүрүзүнден-не өстүрүп алган. Ынчангаш бо чылын бисте бар-ла бүгү тарылга бугаларын 20.000 ажыг метр чедир арыглап алгытканы, 800 гектар тарааны ийиден эвээш эвес удаа суггарарын чедип алыр болгаш 1954—1955 чылдарда тарылга бугаларын чаа суггарылга системазынче киирер бис.

Бистиң колхозтуң ажыл-агыйының бүгү адырларын сайзыраңгай, бедик бараанныг болдурарының бүгү-ле болдунар аргалары бисте бар. Ол болдунар аргаларны ажыл-херек кырынга боттандырарда организакчы удуртулга дыка улуг ужур-дузалыг. Ынчангаш колхоз бүдүрүлгезиниң удуртулгазын бедидеринче улуг кичээнгейни салган болгаш салыпдаа турар бис. Колхозтуң баштаар чери 1954 ажыл-агый чылында күүседир ажылдарның талазы-биле социалистиг хүлээлгелерни колхозта партия эге организациязы-биле кады ажылдап кылган бис. Ол чарыштың күүселдези дээш демиселче бүгү колхозчуларны организастап, колхозчу активчилериниң, колхозта партия болгаш хөй-ниитиниң организацияларының организакчы, мобилизакчы ажылдарының дузазы-биле колхоз бүдүрүлгезиниң чаа көдурлүүшкүнүнге көскү түңнелдерни чедип алыр бис.

Х. КУЛА,

Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхозтуң даргазы.

КОЛХОЗЧУ БҮДҮРҮЛГЕНИҢ МАСТЕРЛЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ

Каа-Хем районнуң колхозтарында агро-зоотехниктиг курстар 1953—54 өөредилге чылында ажылын элээн организастыг чорудуп эгелээн. Барык-ла колхоз бүрүзүнде агро-зоотехниктиг курстар тургустунган, ол курстарның башкыларында көдээ ажыл-агыйның мергежилдиг тускай эртемниглери быжыглатынган.

Эш Кондрашов даргалаан «Сталинчы орук» колхозта агротехниктиг курстуң кичээлдери бедик деңнелдиг эртип, ында 30 колхозчулар өөренип турар. Дыңнакчы бүрүзү өөренип эрткен чүүлдерин конспектилеп ап, чорутунган кичээлдерге идепкейлиин көргүскен.

Колхозчулар курстарга өөренип алган билиглерин амыдырал-биле холбаштырып турар. Бир эвес мурнунда тараа культураларының үрезиннерин кыжын соокта азы чазын тарылганың мурнуу чарыында арыглап турган, ынчаарга ол практиканың ажыктыг эвес талазы чүл дизе кыжын соокта арыглатынган үрезиннер боттарының үнүүчелин болгаш амыдыралчы аргазын кудуладыптар. Ынчангаш коммунист эш Данчай-оолдуң удуртканы үрезин арыглаар бригада кыштың күштүг соогу эгелээриниң мурнунда 128 тонна кызылтасты, 28 тонна суланы болгаш өске-даа үрезиннерни арыглап, уруп алган.

Колхозчулар теоретиктиг билиглерни шинчээдип албышаан, тус черниң өдек, хүл, куш өдээ дээн ышкаш удобрениелериниң ужур-дузазын практика кырынга бүзүреп көрген.

Колхоз бо чылын ногаа культураларының болгаш картофельдиң тарылга шөлүн элээн калбартыр. Ам колхозчулар ногаа олуртур парниктерниң оңгарларын белеткеп турар, ында звено кежигүннери коммунистер Амыян, Канши-уруг, Данчай-оол олар хүл, куш өдээн чыып, парниктер рамаларын белеткээр талазы-биле ажылды удуртуп турар.

«Октябрь 14 чылы» колхозтуң малчыннары кичээлдерге идепкейлиг кээп турар. Колхозтуң мал фермаларының бүгү ажылдакчылары зоотехниктиг курстуң өөредилгезинде бүрүн хаара туттунган. Мурнакчы саанчылар К. Долукай, С. Чашпай, бызаа ажаакчызы Малышева олар өөредилгеге онза кызымаан көргүскен. «Кызыл тук» колхозта тургустунган агротехниктиг болгаш зоотехниктиг курстарның кичээлдери багай эвес чоруп турар.

Агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгези районнуң бүгү колхозтарында бир дөмей эки чорутунуп турар деп сөглеп болбас. Чижээ, «Большевик» колхозта колхозчуларның өөредилгези чоокка чедир-ле организастатынмайн келген. Зоотехник Писарев арагалаар чорукту колдаткаш, өөредилгени организастаарын утупкан турган, ол колхозта зоотехниктиг курс чүгле чаа организастатынып, ажылын чаа чорудуп эгелээн.

«Ленинчи орук» колхозта зоотехниктиг өөредилге куду деңнелдиг эрттип турар. Зоотехник Маркова кичээлдерге белеткенмес, азы кичээлдерни үргүлчү үзүп турган. Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агый артелинде өөредилге оон-даа дора тургустунган, ында агротехниктиг курста 15 кижи кирген, ынчалза-даа кичээлдерге чүгле 5—6 кижи кээп өөренип турар. Колхоз даргазы Киселёв бо дугайында сагыш салбастаан, а агроном Чечанова кажан колхоз баштаар чери дыңнакчыларның кичээлге доктаамал кээп өөрениринiң дугайында хемчеглер алырын манап олурар. Ол-ла колхозта зоотехниктиг курс база-ла шак ындыг байдалда, зоотехник Матвеев кичээлдер чорударынга тура чок болган, харын ол «аарыг» болган ужурунда, аңаа шынзылга тыпсыр дугайында медицина ажылдакчылары-биле ол кандыг-бир оптуг арга хереглеп чугаалажырын оралдажып турар. Ол колхозта ийи курстарның кичээлдери чүгле бир-бир удаа болгулаан.

Чамдык колхозтарда агро-зоотехниктиг курстарның кичээлдеринге колхозчуларның сонуургалы кошкак болуп, аңаа келбейн турарының бир кол чылдагааны болза, өөредилге дугайында оларның ортузунга кижизидилгелиг болгаш организастыг ажылдарны партия эге организациялары, колхозтарның баштаар черлери ыракта четпес боттандырып турарында, ылаңгыя көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери колхозчуларның өөредилгезинче сула сагыш салган. Агроном Брадин, зоотехник Шубин, мал эмчизи Леонов олар «Большевик», «Тиилелге» колхозтарда агро-зоотехниктиг курстарның кичээлдерин куду деңнелдиг, харыысалга чок чорудуп турган.

Сарыг-Сеп МТС-тиң дирекциязы сөөлгү үеге чедир-ле агро-зоотехниктиг курстарны өөредилге херекселдери-биле хандырбайн турганы дыка четпес. Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери башкылаарының дуржулгазын солчурунче угландырган оларның чөвүлел хуралдарын мынчага чедир МТС организастап чорутпаан.

Районнуң колхозчу тараажылары болгаш малчыннары боттарының билиин бедидерин күзеп турар. Бо дугайында колхозтарның баштаар черлериниң болгаш партия эге организацияларының база көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң мурнунда чугула сорулга болза, мергежилдиг колхозчу кадрларны массалыы-биле белеткээринге агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгезин колхоз бүрүзүнге бедик деңнелдиг чорудары болур.

М. КОЙДЕНКО.

Чадаананың № 2 тыва ортумак школазының башкызы Ховалыг Сюрюноловна Бюрбю он дөрт чылдың дургузунда ажылдап турар. Эш Бюрбюнүң хөй чылдарда эки ажылдааны дээш аңаа «РСФСР-ниң школала рының алдарлыг башкызы» деп атты тывыскан.

Чурукта: башкы Х. С. Бюрбюнүң 1-ги класста кичээл эрттирип турары.

Чуруу **Г. Сиротиннии.**

Совет медицинаның ачызында

Бистиң аныяк Тыва автономнуг областа совет эмнелге черлериниң четкизи калбарып, ында медицина кадрлары чыл келген тудум өзүп турар. Эмнелге салбыры тургустунмаан суму төптери болгаш колхозчу суурлар ам бисте чок.

Совет медицинаның, ооң кадрларының практиктиг дузаламчызын бистиң областың ажылчы чоннары хүн-бүрү ап турар. Ылаңгыя шаанда эрги ёзупуң амыдырал чуртталгазының багай байдалдарының чылдагааннарындан янзы-бүрү аарыгларга таваржып, барык эрткен бүгү назыны-биле качыгдап чорааннар ам бо хүнгү совет медицинаның ачызында хоочураан аарыглардан адырлып, боттарының кадыкшылының болгаш культурлуг амыдыралының үндезини-биле өскерлип турарын херек кырынга көргеш, чүректиң ханызындан өөрүп четтиргенин чылыг сөстер-биле илередип турарлар кончуг хөй.

Бистиң Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозта назылап улгаткан колхозчулар: Белчитмаа кадай, Чооду Чөнчүлүң ирей олар өпкениң хоочураан аарыгларынга таварышкаш, дыка үр үениң дургузунда качыгдап чорааннар.

Бо кырганнар колхоз төвүнде болгаш район төвүнде эмнелге черинге үр хуусаада эмнедип келгениниң түңнелинде ам шуут кадык болуп, колхоз бүдүрүлгезинге ажылдаар аргалыг болганнар.

Совет эмчилерге өөрүп четтиргенин олар мындыг сөстер-биле илередип турарлар:

—Бистер эрги үеде бо аарыглардан адырлыр дээш, ламаларга, хамнарга чаннып-тейлеп, садыызынга улуг өртекти берип, ыштыг өгге, хирлиг самдар шуглак иштинге «эмнедип» чораан бис.

Совет эрге-чагырганың ачызында магалыг арыг-силиг, культурлуг эмнелге черинге эмнедип, харын экирткениниң сөөлүнде бир ай иштинде дыштанып алыңар дээш, совет эмчилер бистерге шынзылгаларны тыпсып бергеннер. Бир ай иштинде Балгазынның туберкулёз санаторийинге дыштанып-даа чордувус. Хоочураан аарыгларны бистерден адырып, ажылчы чоннуң кадыкшылы дээш, шынчы ак-сеткил-биле бараан болуп турар совет эмчилерге өөрүп четтирдивис.

Кырганнарның бо сөстери дээрге, партияның болгаш чазактың совет кижиниң кадыынга, ооң үр чуртталгазынга хүн-бүрүнүң сагыш салыышкынының херечизи болур.

К. НУРЗАТ.

Механизаторларның хүлээлгелери

ШАГААН-АРЫГ. **(Телефон-биле).** МТС-тиң механизаторлары январь 20-ге чедир 16 тракторларны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын септеп дооскан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнү—март 14-ке күш-ажылчы белек кылдыр 22 тракторларның, 16 комбайннарның болгаш 6 молотилкаларның база көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарының септелгезин чедиишкинниг доозар дээш механизаторлар хүлээлгелер ап, шалыпкын ажылдап турар.

Хөй-ниити чемненилгезиниң херээнге кичээнгей салыр

Чуртта хөй-ниити чемненилге черлериниң ажыл-херээн бүгү тала-биле хөгжүдер болгаш экижидер хемчеглерни алырын, эки деритинген столоваяларның, рестораннарның, закусочнаяларның, чайнаяларның болгаш буфеттерниң четкизин эң чоокку ийиүш чылдарда дыка калбартырын хандырарын, ол ышкаш белеткеп салыр чемнерниң шынарын экижидерин, ассортиментизин элбедирин болгаш чемненикчилерни хандырарының культуразын бедидерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның «Совет садыгны улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында» доктаалында айтып турар.

Партияның болгаш чазактың салып турары шак ол чугула сорулганы Бай-Тайга райпозунуң баштаар чери тергиин четпес күүседип турар. Районнуң хереглекчилер ниитилелиниң баштаар чери (даргазы эш Наксыл), ында партия эге организациязының секретары, садыг килдизиниң эргелекчизи эш Толстиков олар ССРЭ-ниң Министерлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның доктаалын база 1953 чылдың октябрь 17-де садыг ажылдакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынга ССРЭ-ниң Садыг Министри эш Микоянның илеткелиниң талазы-биле материалдарны партия эге организациязының хуралынга болгаш райпо ажылдакчыларының хуралынга таныжып көргеш, ап чорудар хемчеглерни айтып алган болуп турар. Ынчалзажок ону херек кырынга күүседир талазы-биле боттуг хемчеглер алдынмаан болгаш хөй-ниити чемненилгезиниң талазы-биле байдал мурнунда турганы хевээр арткан.

Каш чижектер-биле кол четпестерниң чамдыктарын көргүзүп болур. Райпонуң столоваязы чемненикчилерни хандырарының негелделерин тергиин багай күүседип турар. Белеткетинген чемнерниң ассортиментизи кызыы болгаш оларның шынары дыка куду. Чижээлээрге, котлеттерниң барык 80—90 хуузу хлеб, далган холуктуг болуп турар. Поджарка, гуляш чергелиг чемнерниң хемчээли чөгенчиг бичии. Менюда бижитинген чемнерниң калькуляциялыг хемчээли айытынмаан болгулаар. Чемненикчилерге берип турар мүннерни белеткээни багай болгаш соок болуп турар. Столоваяда чемнерниң ассортиментизи эртенги-даа, дүштеки-даа база кежээки-даа чемнер үезинде чаңгыс-аай болуп турар.

Хандырылганың культуразы дыка куду. Чем дажыкчылары чемнерни поднос (чем дажыглаар депсижигеш) чокка эккеп турар. Горчица салыр сава чок, ону хереглээннерге доңгазы-биле олчаан эккеп салып бээр. Столдар кырында клеенкалар хирлиг, орбак-самдар, чамдык таварылгаларда кескен хлебти таваккадаа салбайн, стол кырынче дирт кылдыр шывадаптар. Чемненикчилер аргажоктуң кырындан даштыкы хептери-биле столдарга олуруптар, чүге дээрге, тон азыкчызы кижини тургусса-даа ол ажылдавайн турар.

Официанткалар болгаш буфетчи кижи клиентилерниң артык акшаларын чандырып бээрде, оларның күзелин барымдаалавас болгаш чамдыкта олчаан шиңгээдиптер чоруктар база бар. Чижээлээрге, январь 18-те ол столоваяга облпотребсоюзтуң ажылдакчызы эш В. Перекрестов эртен чемненген. Чемненикчи, официантка Екатерина Кужельден 2 рубль 15 копеекти дедир алыр турган. Официантка аңаа 1 рубль база аспак ишти папирос эккелген. Чемненикчи такпы дыртпазын чугаалаан (ол шынап тапкылавас кижи-дир), ынчаарга официантка папиростарны алгаш барган, түңнелинде чемненикчи 1 рубльди дедир чандыртып албаан. 10—20 копеектер чем өртээнден арта берзе олчаан баар. Бир эвес чемненикчилер акшазының артыын негээн болза, бисте үүрмек акша чок, «сен» ынча копеекти санааш «сал» дижирлер.

Чемненикчилер чем манаашкынынга дыка хөй шактарны чидирип турарлар.

Хөй-ниити чемненилге чериниң ажылында четпестер чүге чайлатынмайн турарыл? Улустуң хереглелиниң бүгү барааннары-биле ажылчыннарның, колхозчуларның, интеллигенцияның, бүгү совет кижилериниң материалдыг чаагай байдалын улам ыңай экижидери партияның болгаш чазактың дээди хоойлузу болур. Ол хоойлуну садыг организациялары чугаа чокка күүседир ужурлуг деп сорулганы Бай-Тайга райпозунуң баштаар чери чедир үнелевейн турары-биле тайылбырлап болур. Оон өске тайылбыр-даа хереглетинмес, чүге дээрге, үстүнде сорулганы чедиишкинниг күүседириниң бүгү аргалары ол районда бар. Райпо баштаар чери бодунуң кадрлары-биле боттуг ажыл-чорутпайн турар. Чижээ, райпо баштаар чери столовая ажылдакчыларының бүдүрүлге хуралын эрттирип, аңаа чугула айтырыгларны шиитпирлээр сорулганы боттандырбайн турар.

Райпо баштаар чериниң удуртулгазының кошкаан ажыглап алгаш, район төвүнде столовая эргелекчизи эш Конев, улуг повар эш Пяткова олар ажылын дыка баксыраткан, ажылдакчыларны өөредир, оларга негелделиг болур чорукту шуут уткан.

Районда хөй-ниити чемненилге чериниң багай ажылдап турары чүгле райпо баштаар чериниң четпес ажылы эвес. Партияның район комитеди (секретары эш Доржу), райкүүском (даргазының оралакчызы эш Кудурукпай) олар райпо баштаар чериниң ажылынга партийжи контрольду тургуспаан болгаш аңаа боттуг удуртулганы бербейн турары үстүнде санатынган чижектерден илдең. Районнуң удуртукчу организациялары социализм үезинде совет садыг болза, ниитилелдиң кежигүннериниң аразынга хереглел чүүлдерин хуваарының кол формазы болур, ооң аргазы-биле ажылчы чоннарның өзүп турар хууда негелделерин хандырары кол сорулгаларның бирээзи болур деп чүвени база-ла чедир үнелеп көрбейн турары канчап-даа таарышпас.

Чемненикчилер чем манаарынга хөй шак үндүрбейн, а шөлээн, чөп чемнениринге шакты ажыглаан турар кылдыр, хөй ниити чемненилгезиниң бүдүрүлгелериниң ажылын шак ынчаар таарыштыр тургузар херек. «Дүрген, оваарымча чок чемненгениниң уламындан чемниң амланы, ооң хөделдирикчи күжү долузу-биле чедип алдынмас... Ынчангаш далашпайн, оожум чемнензе чогуурун...» академик Павлов үргүлчү чагып чораан.

Ниитиниң чемненилге черлериниң ажылын шиитпирлин-биле экижидери партия, совет болгаш кооператив организацияларының соңгаарладып болбас эң чугула сорулгаларының бирээзи болур.

С. ТАМБА.

Коллективтиг керээ—күрүне планын күүседириниң кол чүүлү

Коллективтиг керээ болза, үлетпүрнүң бүдүрүлге планын долдур болгаш ажыр күүседиринче, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыттарның материалдыг болгаш культурлуг амыдыралын экижидеринче угланган ажылчыннарның коллективи-биле администрацияның ийи таланың хүлээлгелери болур.

Профэвилели-биле администрация коллективтиг керээни чарарда бүдүрүлгениң сорулгазын болгаш улус ажыл-агыйының ниити сонуургалын барымдалаар.

Коллективтиг керээ болза, бешки беш чыл планын күүседиринге ажылчыннарның, инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш албан хаакчыттарның чогаадыкчы идепкейин организастаарының кол чепсээ болур. Бүдүрүлгелерниң ажыл-агый удуртукчуларының болгаш ажылчыннарның коллективиниң бот-боттарының хүлээлгелеринге үндезилээш, ажылчынның культур-техниктиг деңнелин көдүреринге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге болгаш ажылчы чоннарны коммунистиг ёзуга кижизидеринге, социалистиг чарышты калбартырынга, күш-ажылдың социалистиг чурумун быжыдарынга болгаш эгээртинмес продукцияны тургузарынга коллективтиг керээ шиитпирлиг чүүл болур.

Коллективтиг керээни чогуур өйшаанда чарып, ооң күүселдези дээш демиселди чорудуп келгени-биле чурт үлетпүрүнүң мурнунда тургустунган сорулгаларны күүседип турар. Чурт болгаш оттулар чүүл үлетпүрүнде 244 шалыпчылар, 144 мурнакчылар бар, олар ай санында боттарының үлүг нормазын 125-тен 200 хуу чедир күүседип турарлар.

Профэвилел база чурт болгаш оттулар чүүл үлетпүрүнүң ажыл-агый организацияларының дыка хөй удуртукчулары коллективтиг керээде бижитинген ийи таланың хүлээлгелерин күүседирин хандырбайн турарлар. Керээде айытынган чүүлдерни күүседир, продукцияның шынарын бедидер, чиг-этти чөп ажыглаар дээш чогуур демиселди чорутпаанындан бүдүрүлге планын күүседирин үзүп турар. Чижээ, ыяш заводу, тууйбу заводу, Бай-Хаактың, Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинаттары ай-айларда бүдүрүлге планын үргүлчү күүсетпейн келгеннер.

Бүдүрүлге планының күүсетинмээни ажыл-агый удуртукчулары ийи таланың хүлээлгелериниң ужур-дузазын чедир үнелеп көрбээни-биле тайылбырлатынар, а профэвилел организациязы ооң күүселдезин контрольдавайн, профактивти ол ажылга киириштирбейн турар. Элээн хөй бүдүрүлгелер коллективтиг керээниң хыналдазын харыысалга чок, ажылчын, албан-хаакчыттарның ниити хуралдарының эренгей протоколдары-биле эрттиргеннер. Кандыг-даа чугаалажыышкын, шүгүмчүлел кылбаан, бүдүрүлгелерде херектиң байдалын шыны-биле көргүспээн. Ындыг черлерге ыяш заводу, Шагаан-Арыгның, Бай-Хаактың, Туранның райүлетпүр комбинаттары хамааржыр.

Ажылчы чоннарның күш-ажылының болгаш кадыының байдалын экижидер дугайында чазактың айтыышкынының күүселдези дээш контрольду профэвилел организациялары боттандырбайн турарлар, а ажыл-агый черлериниң удуртукчулары коллективтиг керээде айытынган чүүлдерни үревишаан турар. Ажылчыннарның күш-ажылын болгаш кадыын камгалаарынга көрдүнген 118,9 муң рубльдиң чүгле 47,9 муңун чарыгдаан. Күш-ажылдың камгалалы Кызылдың алгы заводунда, Тураранның райүлетпүр комбинадында, дааранылга комбинадында кончуг багай тургустунган.

Күш-ажылдың болгаш техниканың айыыл чок чоруунуң талазы-биле комиссия бүгү бүдүрүлгелерде тургустунмаан, ол айтырыгны ажылчыннарның ниити хуралынга чугаалашпаан. Чамдык бүдүрүлгелерниң удуртукчулары: ыяш заводу, Туранның, Шагаан-Арыгның, Бай-Хаактың райүлетпүр комбинаттары коллективтиг керээлерде айыткан хүлээлгелерин үреп, ажылчыннарга ажыл төлевирин 1 айдан 2 ай чедир саададып турар.

Ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның культурлуг амыдырал чуртталгазын экижидер деп ийи таланың коллективтиг керээзиниң хүлээлгелеринде айыткан чүүлдү багай күүседип турда, областың чурт болгаш оттулар чүүл үлетпүрү хемчег албайн турар.

Профэвилелиниң организациялары ажылчыннарның ортузунга политмассалыг ажылды сула чорудуп турар, бүдүрүлгелерниң чаартыкчыларының арга-дуржулгазын нептередиринге, бүдүрүлге техниктиг пропаганданы, социалистиг чарышты организастаарынга көскү агитацияны сула ажыглап турарлар. Оон ыңай профэвилелиниң обкому коллективтиг керээлерни күүсетпээннерни кандыг-даа хемчег албайн турар.

Коллективтиг керээлерниң күүселдезин чаягаар агыышкынче салганындан областың чамдык бүдүрүлгелери бүдүрүлге программазын күүсетпейн турар база ол ышкаш бүдүрген продукцияның шынары куду, ассортиментизи кызыы, областың чурт болгаш оттулар чүүл үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери областың ажылчы чоннарының доктаамал өзүп турар хереглелин хандырар талазы-биле онза багай ажылдап турарын айтыр херек.

Областың бүдүрүлгелеринде күш-ажыл организациязы кончуг куду, ажылчыннарның 30—40 хуузу ажыл нормазын янзы-бүрү чылдагааннар-биле күүсетпейн турар. Эң ылаңгыя Кызылдың бүдүрүлгелери план күүсетинмээнин электроэнергиязынга шамнап турарлар. Ол дээрге, боттуг чылдагаан эвес, харын удуртукчуларның ажыл-агыйжы, организакчы эвези болур.

Коллективтиг керээлерде көрдүнген хүлээлгелерниң бүрүн күүсетинерин чедип алыр ужурлуг. Ажыл-агый болгаш профэвилел организациялары партияның XIX съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалдарын күүседиринге бүгү ажылчыннарны болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларны эвилелдээр ужурлуг.

1953 чылда болган четпестерни бо чылын болдурбас, областың ажылчы чоннарының өзүп турар негелдезинге дүүштүр продукцияны кылып үндүрер, чиг-этти, оттулар чүүлдү, электроэнергиязын, материалдарны камнаар болгаш механизмнерни, дерилгелерни чөп ажыглаар талазы-биле ажылды чорудар.

Бо чылын коллективтиг керээлерни чогуур үезинде чарып, ону коллективтиң бүдүрүлге хуралынга чугаалажыр, ажылчын бүрүзүнге чедирген турар ужурлуг.

Коллективтиг керээлерниң күүселдези дээш демиселди чорудары профэвилелдериниң бирги чергениң сорулгазы болур. Профэвилел болгаш ажыл-агый организациялары бүдүрүлге, цех, участок бүрүзү күрүне планын күүседири дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери, продукцияның шынарын экижидери, бот-үнени чиигедири, камналгаларны кылыры дээш социалистиг чарышты калбартыр ужурлуг.

1954 чылда коллективтиг керээлерни чарарын 1953 чылдың коллективтиг керээлериниң күүселдезиниң хыналда түңнелдери-биле кады чорудар болгаш орта бүгү коллективтиң күжүн киириштирери чугула.

Үлетпүр бүдүрүлге черлериниң ажылчыннарының бир чугула сорулгазы болза, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарышты улам бедик чадаже көдүрер ужурлуг.

С. САТ.

Чаш малдарны чидириг чокка ап турар

Барыын-Хемчик районнуң Эрги-Барлыкта «Большевик» колхозтуң шээр малы оолдан эгелей берген. Колхозтуң мурнакчы малчыны эш Таптаан чаш хураган хүлээп алыр тускай чылыг кажааны болгаш оларны чемгереринге хереглээр 6 оңгачаны баш удур белеткеп алган. Төрээн 15 хойнуң 15 хураганнарының өзүлдези эки болуп турар. Ол ышкаш хойжу Бакаажап 40 хойлардан 40 хураганнарны, эш Сюрюн 22 өшкүлерден 22 чиайларны чидириг чокка камгалап ап, ол малдың өзүлдезинче улуг кичээнгейни салып турарлар.

К. БОРАҢНАЙ.

Аазаашкынны боттандырар

Сүт-Хөл районда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары чугула саналдарны үндүрүп турган, а ону колхоз баштаар чери чүгле аазаашкын-биле деткип келген. Бо өөредилге чылының эгезинде малчыннар хуралынга: школага кээп өөренип турар (ада-иези мал ажылында—ыракта) уруглар бисте хөй, ынчангаш ада-иениң күжү-биле интернат тудар деп шиитпирлээн. Ону колхоз даргазы эш Метке ынчаарда организастаарын хүлээнип алган, а ам шуут уткан.

Колхозта школага, ветеринария болгаш медицина пунктуларынга 620 кулаш оттулар ыяш белеткээр керээ чаргаш, ооң өртээн колхоз баштаар чери алган хирезинде мынчага оозун орту безин чедирбээн. Ындыг чижектерни хөйнү көргүзүп болур.

Б. ТЮЛЮШ.

Колхозчу малчыннарның чедиишкини

Тожунуң колхозчу малчыннары кышкы ажылдарже кол кичээнгейни угландырып турар.

Мооң-биле кады амгы үеде районнуң колхозтарында төрүтүнген чаш малдың менди алдынып турарын демдеглээри база чугула. «Май 1» колхозтуң төрээн 23 инектериниң 28 өшкүлериниң болгаш 115 хойларының төлү чаңгыс-даа чидириг чок алдынган.

«Совет Тыва» колхозтуң малы база оолдап эгелей берген, ында сөөлгү хүннерден бээр 89 хой, 3 инек төрээн, оларның чаш төлү база хорамча чок болуп турар.

В. ҮЗЕК.

В. М. Молотовтуң Берлинде чеде бергени

БЕРЛИН. Январь 23-те ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бир дугаар оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов, а ол ышкаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Англияда элчини Я. А. Малик, чөвүлекчилер болгаш экперттер ССРЭ-ниң, Францияның, Великобританияның болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралынга киржири-биле чеде бергеннер.

Берлинниң Шенефельд аэродромунга В. М. Молотовту Герман Демократтыг Республиканың Улус палатазының даргазы доктор Иоганес Дикман, премьер-министр Отто Гротеволь, премьер-министрниң оралакчызы Вальтер Ульбрихт, премьер-министрниң оралакчызы болгаш Герман Демократтыг Республиканың Даштыкы Херектер Министри Лотар Больц, премьер-министрниң оралакчызы болгаш сан министри Ганс Лох, премьер-министрниң оралакчызы болгаш көдээ база ыяш ажылагыйының министри Пауль Шольц, Улуг Берлинниң обер-бургомистри Фридрих Эберт болгаш Герман Демократтыг Республиканың чазааның өске-даа кежигүннери база Герман Демократтыг Республиканың хөй-ниити организацияларының удуртур ажылдакчылары уткуп алган.

В. М. Молотовту улус демократтыг чурттарның Герман Демократтыг Республикада турар элчин черлериниң болгаш төлээ черлериниң баштыннары, а ол ышкаш ССРЭ-ниң ГДР-де элчини болгаш ССРЭ-ниң Германияда дээди комиссары В. С. Семенов, Германияда эвлеп чагырар Совет шериглериниң бөлүүнүң кол командылакчызы армия генералы А. А. Гречко, ССРЭ-ниң Германияда дээди комиссарының аппарадының харыысалгалыг ажылдакчылары, ГДР-де ССРЭ-ниң элчин черииниң ажылдакчылары, Германияда эвлеп чагырар совет шериглериниң бөлүүнүң генералдары уткуп алган.

Ужуражыышкын болуп турда, совет болгаш даштыкы парлалганың төлээлекчилери келген.

Аэродром Герман Демократтыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң туктары-биле шиметинген турган.

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов Берлинде Шенефельд аэродромунга кээп дүшкеш, совет болгаш даштыкы парлалгага мооң адааида медеглелди дамчыдып берген:

Берлин чөвүлел хуралының кол сорулгазы болза, тайбыны быжыглаар, улустар аразының харылзаалаларында дүшкүүрлүг чорукту эвээжедир, Европага айыыл чок чорукту херек кырынга хандырар чорукка ол кайы хире дузалаар болдур, ындыг хемчээл-биле тодаргайлатынар.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң сөөлгү чөвүлел хуралы болганындан бээр беш чыл эрткен. Берлин чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында болдунган дугуржуушкуунуң фактызы боду болгаш делегейниң хөй-ниити бөлүктери бо чөвүлел хуралды үнелеп турары болза, эгелээр деп турар чугаалажыышкыннар эргежок чугула дээрзин калбаа-биле чүүлдүг деп көрүп турар дугайын, чугаалажыышкыннарны хөй-хөй миллион кижилер хайгаараар дээрзиниң дугайын чугаалап турар. Улустар аразының чугула апарган айтырыгларының талазы-биле чугаалажыышкыннарга улуг улусчу күрүне — Кыдат Улус Республика дүрген-не киржир болза эң эки, ынчаарда улустар аразынга тайбыңны камгалаарынга эң эки болур.

Совет Эвилели өске күрүнелерге удур, өске улустарның хосталгазынга болгаш национал эргелеринге удур угланган кандыг-даа сорулгаларлыг турбаан болгаш турбайн-даа турар. Боттарының улустарының чаагай чоруунуң болгаш айыыл чок чоруунуң дугайында сагыш салыышкыңының сорулгазын салып турар бүгү чурттарның чүткүлдеринге, бир тээ ол чүткүлдер өске күрүнелерниң эрге-ажыктарынга болгаш эргелеринге удурланыышпайн турар болганда, ооң талазындан деткимче хандырткан. Совет Эвилелинге база ындыг хамаарылганы ССРЭ-ниң чазаа көрүксеп турар.

Биске, совет төлээлекчилерге, Берлинге көргүскени хүндүткээшкин дээш Герман Демократтыг Республиканың чазааңга болгаш бүгү немец өңнүктерге өөрүп четиргенивисти илередирин чөпшээреп көрүнер.

Оруккa чоруп турда ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовка болгаш ону үдеп чораннарга Берлинниң ажылчы чоннары изиг байыр чедирип турганнар.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовтуң Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пикке чорааны

БЕРЛИН. Январьның 23-те ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовту Герман Демократтыг Республиканың президентизи Вильгельм Пик Нидершенхаузен ордузунда бодунуң турар черинге хүлээп алган.

Хүлээп алыышкынга Герман Демократтыг Республиканың премьер-министри Отто Гротеволь, примьер-министрниң оралакчызы Вальтер Ульбрихт, президентиниң хууда канцеляриязының начальниги—статс-секретарь Отто Винцер болгаш протокол килдизиниң начальниги Фердинанд Тун олурушкан.

В. М. Молотовту ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Герман Демократтыг Республикада онза болгаш бүрүн эргелиг элчини, ССРЭ-ниң Германияда дээди комиссары В. С. Семенов үдеп чораан.

(СЭТА).

В. М. Молотовту Герман Демократтыг Республиканың премьер-министри Отто Гротевольдуң хүлээп алганы

БЕРЛИН. ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов январьның 23-те Герман Демократтыг Республиканың премьер-министри Отто Гротевольга чораан. Хүлээп алыышкынга Герман Демократтыг Республиканың даштыкы херектер министри Лотар Больц олурушкан.

В. М. Молотовту ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Герман Демократтыг Республикада онза болгаш бүрүн эргелиг элчини, ССРЭ-ниң Германияда дээди комиссары В. С. Семенов үдеп чораан.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовтуң Берлинде Трептов паркында совет дайынчыларның тураскаалынга венок салганы

БЕРЛИН. Берлинниң Трептов паркында Берлин дээш тулчуушкуннарга өлген совет дайынчыларның тураскаалынга ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов январьның 24-те венок салган.

Венок салып турда: А. А. Громыко, Я. А. Малик, В. С. Семенов, Г. М. Пушкин, Л. Ф. Ильичев, Г. Н. Зарубин, И. И. Ильичев, С. А. Виноградов, А. А. Соболев, Н. Т. Федоренко, Д. А. Жуков олар олурушкан.

(СЭТА).

Даштыкы херектер министрлериниң Чөвүлел хуралынга Герман Демократтыг Республиканың чазааның чагаазы

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дамчыдып турары болза:

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң, Американың Катышкан Штаттарының, Великобритания биле Соңгу Ирландияның Катышкан Хаан черииниң база Француз республиканың даштыкы херектер министрлериниң Берлин чөвүлел хуралынга Герман Демократтыг Республиканың чазаа мооң адааида уткалыг чагааны дамчыдып берген:

«Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң, Американың Катышкан Штаттарының, Великобритания биле Соңгу Ирландияның Катышкан Хаан черииниң база Француз республиканың даштыкы херектер министрлериниң Берлин

Берлин

Герман Демократтыг Республиканың чазаа Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң, Американың Катышкан Штаттарының, Великобритания биле Соңгу Ирландияның Катышкан Хаан черииниң база Француз республиканың даштыкы херектер министрлериниң Берлин чөвүлел хуралынга сагыш сеткилдиң ханызындан байыр чедирип тур. Даштыкы херектериниң дөрт министрлериниң ол ужуражыышкынынга улустар аразының байдалдарында дүшкүүрлүг чорукту моон соңгаар кошкадырынга дыка арга барын ол көрүп тур. Ол сорулганы чедип алырынга,ылаңгыя Европага тайбыңны быжыглаарынга болгаш хандырарынга герман айтырыгны тайбың болгаш демократтыг шиитпирлээри канчаар-даа аажок улуг Германияга хамааржыр бүгү айтырыгларны чугаалажып көрүп турда, немец улус киржир эргелиг. Оон аңгыда герман айтырыгны тайбың болгаш демократтыг шиитпирлээри немец улустуң киржилгези чокка болдунмас. Амгы Германия чаңгыс аай күрүне болбайн турар фактыны кичээнгейге алгаш чөвүлел хуралга Германияның ийи талаларының кайызының-даа төлээлекчилери киришкен турары эргежок чугула болур.

Ынчангаш Герман Демократтыг Республиканың чазаа чөвүлел хуралга герман айтырыгны чугаалажып көрүнге Герман Демократтыг Республиканың төлээлекчилери база Барыын Германияның төлээлекчилери киржирин Берлинге дөрт улуг күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралындан дилеп тур. Германияга хамааржыкан бүгү айтырыгларны чугаалажып көрүнге Германияның ийи талаларының кайызының-даа төлээлекчилери киржир чорук чөвүлел хуралдың чедишкинниг болурунга аргаиы бээр дээрзинге ол бүзүреп турар.

Герман Демократтыг Республиканың Премьер-Министри
О. ГРОТЕВОЛЬ.

Герман Демократтыг Республиканың Даштыкы Херектер Министри
Л. БОЛЬЦ.

Берлин, 1954 ч. январь 24.»

Барыын талакы үш күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң чаңгыс талалакчы чөвүлежилгези

ПАРИЖ. Берлинден Франс Пресс агентилелиниң дамчытканын ёзугаар алырга, барыын талакы үш күрүнелерниң даштыкы херектер министрлери январьның 25-те ажытынар ужурлуг, дөрт күрүнелерниң чөвүлел хуралыңың мурнуу чарыында боттарыңың бодалын чөвүлежип алыр дээш январьның 23-түң эртенинде ужуражып турганнар.

(СЭТА).

Туттурган шериглерге хамаарыштыр американнарның дүрүм ёзугаар эвес аажылалынга удур

ПЕКИН. Кесондан Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнадыы-биле алырга, туттурган шериглерни дедир чандырарының талазы-биле нейтральдыг комиссия, корей болгаш кыдат туттурган шериглерни «хостааны» дээрге, Кореяда тайбыңчыдылга дугайында керээлерни үрээни ол болур дээрзин америк талага сагындырган резолюцияны январь 21-де бадылап үндүрген. Комиссияда польша, чехословак болгаш индий төлээлерниң хөй кезиниң бадылаашкыннары-биле ол резолюция хүлээп алдынган болгаш туттурган шериглерни хамааты кижилериң байдалынче январь 22-ниң дүн ортузунда американнарның шилчиткен чоруу тайбыңчыдылга дугайында керээни дүрүм ёзугаар эвес, каржызы-биле үрээнин долузубиле бүзүредип турар.

Швецияның болгаш Швейцарияның төлээлери ол резолюцияга удур бадылааннар.

ПЕКИН. Кесондан Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнадыын ёзугаар алырга, январь 21-де польша төлээлер туттурган шериглерни дедир чандырарының талазы-биле нейтральдыг комиссияның январь 19-тагы хуралынга польша төлээниң кылган медеглелин парлаан. Чуртунче дедир ээп чанар эргезин ажыглап шыдавайн барган туттурган шериглерни мурнунда тудуп алган талаларынга шилчидип бээр деп, туттурган шериглерни дедир чандырар талазы-биле нейтральдыг комиссияның даргазының шиитпиринге удурланыышкынын польша төлээ ол медеглелинге илереткен.

ПЕКИН. Кесондан Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнадып турары болза, чехословак төлээлер туттурган шериглерни дедир чандырарының талазы-биле нейтралдыг комиссияның 19-тагы хуралынга чехословак төлээнин медеглелин парлаан. Чуртунче дедир ээп чанар бодунуң эргезин ажыглавайн барган туттурган шериглерни мурнунда тудуп алган талаларга эгидип бээр деп, комиссия даргазының шиитпиринге удурланыышкынын чехословак төлээ бодунуң ол медеглелинге илереткен. Чехословак төлээниң медеглээни болза: «Мен ону чүгле дүрүм үрээн акт кылдыр эвес, харын Кореяда тайбыңчыдылгага айыылдыг кылдыр, ол ышкаш корей айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээринге аткаар базым кылдыр көрүп турар мен».

(СЭТА).

ВЬЕТНАМ-СОВЕТ-КЫДАТ НАЙЫРАЛДЫҢ АЙЫ

ШАНХАЙ. Вьетнамның информация агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, вьетнам улус вьетнам-совет-кыдат найыралдың айын эрттиреринге идепкейлиг киржип турар.

Вьетнамның албан черлериниң, библиотекаларының болгаш магазиннериниң бажыңнарында Вьетнамның, Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының өске-даа чурттарының национал туктары киискип турар. Хоорайларда болгаш суурларда массалыг митингилерни эрттирип турар. Кудумчуларда: «Вьетнамның, Совет Эвилелиниң, Кыдаттың болгаш улус демократиязының чурттарының найыралы делгерезин!» деп лозунгулар көстүп турар.

ССРЭ-ниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократтыг лагерьниң өске-даа чурттарының улустарының амыдыралының дугайында кинобригадаларның база музыка болгаш ыры талазы-биле уран-чүүл бөлүктериниң организастааны киносеансыларга болгаш концерттерге муң-муң кижилер барып турар. Ажык шөлдерде улус демократиязының чурттарының ырыларын болгаш танцыларын күүседип турар.

(СЭТА).

1954—1955 саң-хөө чылында бюджет дугайында Эйзенхауэрниң конгресске чоруткан чагаазы

ВАШИНГТОН. Январьның 20-де президент Эйзенхауэр АКШ-тың июльдуң 1-де эгелээр 1954—1955 саң-хөө чылында бюджединиң төлевилелиниң дугайында конгрессче чагаа чоруткан. Бюджеттиң төлевилелинде орулгаларны 62642 миллион доллар хемчээлге болгаш чарыгдалдарны 65570 миллион доллар хемчээлге көрүп турар. Бюджеттиң каражазын орулгадан 2928 миллион доллар хөй болур кылдыр планнап турар; 1954—55 саң-хөө чылының төнчүзүнде күрүне өрезиниң түңү 273 миллиард долларга чедер; ол өреник талазы-биле чүгле чаңгыс хуу безин чыл дургузунда 6875 миллион доллар болур, тодаргайлаарга бюджеттиң бүгү чарыгдалдыг кезииниң 10,5 хире хуузу болур.

Эйзенхауэр бодунуң чоруткан чагаазында күрүне өрезиниң доктаатынган хемчээлиң улгаттырарын чөпшээрээрин конгресстен дилеп турар.

Киирген төлевилелди ёзугаар алырга, бюджеттиң кирилдери кол нургулайында чондан кирер үндүрүглериң күсели-биле хандыртынып турар. Чоннуң ажыл төлевиринге болгаш орулгаларынга үндүрүглер 30233 миллион доллар, а калбак хереглелдиң бараанарынга үндүрүглер 1239 миллион доллар болур.

Шериг сорулгаларынга чарыгдалдар бюджеттиң кайгамчык хөй кезии болуп үргүлчүлевишаан. Чижээлээрге, шуут шериг чарыгдалдары төлевилетинип турар бюджетте 44860 миллион доллар болур (бо чылдагы 48721 миллион доллар-биле дөмейлээрге ындыг).

«Делегейниң пйиги дайыны доо зулганының сөөлүндеги өске ка дыг бир чылга дөмейлээрге» бюдж шеригниң ужар-чүүлүнге улуг рыгдалдарны көрүп турар деп чагаада айтып турар. Даштыкы рүнелерни чепсеглээринге төле лелдерни алгаш көөрге, ол чар далдар атомнуг энергияның тала биле комиссияның хереглелдери чарыгдалдар ышкаш «ийи програ маларны боттандырып эгелээнин эгелээш, эң-не бедик деңнелге рар» деп чагаада чугаалап турар.

Бюджеттиң төлевилелинде чонну социал-чуртталга хереглелдерин чарыгдалдарны дыка кызырары көрүп турар. Чижээлээрге, социалхандырылгага, чуртталга хереглелдеринге болгаш кадык камгалалыга төлевилелдер бо чылдыы-биле дөмейлээрге, 860 миллион долларга (22,6 хуу), чуртталга болгаш коммунал тудуунга төлевилел 454 миллион долларга (барык 20 хуу) кызырлып турар. Көдээ ажыл-агыйга болгаш көдээ ажыл-агый курлавырларынга төлевилелдер эрткен чылдыы-биле дөмейлээрге, 1335 миллион долларга (16,5 хуу) кызырлып турар. Улус өөредилгезинге төлевилетинген ындында-ла чаржынчыг эвээш эвир чылгы 278 миллион долларны 223 миллион доллар чедир, тодаргайлаарга 20 хуу кызырарын бюджеттиң төлевилелинде саналдап турар. Социал-чуртталга сорулгаларынга ниитизи-биле бо бюджет чылында 1985 миллион долларны эвээшти бээрин төлевилеп турар.

(СЭТА).

Марокkода болуушкуннарга хамаарыштыр

ПАРИЖ. Француз парлалга Марокkода испан зонада болуушкуннарны калбаа-биле тайылбырлап бижип турар.

Январьның 21-де Марокконуң испан зоназының найсылалы Тетуанепаши хоорайга кандалар (Үстүкү дужаалдыг кижилер) болгаш улемалар (дээди мусульман шажынчыларның төлээлекчилери) Франкога дамчыдып бээри-биле франкочу дээди комиссар генерал Гарсиа Валиньоге кыйгырыгны тыпсып берген, ол кыйгырыгда Францияның Марокkода политиказын буруу шаап турар.

«Мадридте болгаш Вашингтонда чамдык кижилер генерал Валиньонуң шак ол агитасчы чугаазы барыын-чүкке чугула стратегтиг районга дүвүрээзин болдуруптарийне дээш айыылзыныр турарын «Монд» солун бижип турар. Ынчалза-даа Испанияда америк шериг төлээзининң черинде-даа, пентагонде-даа (АКШтың шериг ведомствозу), а ол ышкаш чамдык испанчы чазак бөлүктеринге-даа өске үкнерни дыңнап болур болгаш бир эвес оларга бүзүрээр чүве болза, «Франция буураашкынныг байдалда турар чурт болганда Соңгу-атлантика эвилелиниң штабы Франциядан корум-чурум тергиидеп турар Испанияже көжүртүнер ужурлуг болуп турар. Француз Марокkога туттунган турар ужурлуг ийи америк базалар Испанияга турар ужурлуг ийик...»

ПАРИЖ. Январьның 22-де чазактың кызыы составтыг хуралы болган, аңаа Марокkодо байдалды көргеш, Тетуанде испанчы дээди комиссар генерал Гарсиа Валиньоның чугаазынга холбаштыр Франконуң чазааңга «шыңгыы удурланыышкынны» медеглээрин Мадридте француз элчинге дааскан.

Француз чазак бодунуң нотазында Тетуанге манифестацияга ооң киришкенининң дугайында «тайылбырлар бээрин» Франконуң чазаандан негеп турар дээрзин «Фран Тирер» солун дыңнадып турар.

Француз чазактың нотазынга хамаарыштыр «Ливерасьон» солуннуң бижип турары: «Бир эвес француз чазак Англияның даштыкы херектер министерствозунуң аазааны ышкаш ооң талазындан деткимчеге кордап болур болза, ол чорук бир эвес француз чазак Франко-биле дипломаттыг харылзааларын үзүптер чүве болза, эң шыңгыы харыы хемчеглерни алырын кыжанып турар америк дипломаттыг бөлүктерниң талазындан эң-не бак көрүүшкүнге таварышкан».

«Юманите» солун марокко улус «испан улустуң өлүрүкчүзү Франкодан» бодунуң хосталгазын маңап шыдавас деп чүвени сагындырып турар». Марокконуң болгаш Франциягың эрге-ажыктарынга таарыжып турар карачаңгыс шиитпир болза, марокко улустуң дүрүм ёзугаар негелделерин хандырары болур: ийи чурттуң аразынга экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларны дең эргелиг үндезининге доктаадып болур төлээде марокко улуска хосталганы болгаш национал хамаарышпас чорукту тыпсыры болур».

(СЭТА).

НОМЧУКЧУЛАРГА ДЫҢНАДЫГ

Январь 24-те үнген № 18 (2956) «Шын» солуннуң Кызыл хоорайга баштай таратынган 322 экземпляры-лары частырыглыг болган ужурунда оларны күш чок болдургаш, орнунга чаа экземплярларны чорудуп берген.

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

КАДАННЛАР БОЛГАШ ШИВИШКИЛЭЭР ТИФ

Халдавырлыг аарыгларның эң-не аары болгаш айыылдыы — КАДАННААР болгаш ШИВИШКИЛЭЭР ТИФ.

Ол аарыг болза, аарыг кижиден кадык кижиге чүгле быт дамчыштыр халдаар.

Каданнаар болгаш шивишкилээр тифтен аарывас дизе, мооң адааида дүрүмнү сагыыр:

Мага-бодунарны, иштики-даштыкы хептерицерни арыг-силиг ап чоруңар. Мага-бодунарны чеди хонук иштинде ыяавыла бирдең эвээш эвес катап чуңар. Бажыңар дүгүн узатпайн, чолдайты таартып чоруңар. Бичии уругларның хевин, бажының дүгүн үргүлчү хайгаарап туруңар.

Быттыг хеп бар апарза, оларны изиг сугга суккаш, илиир-биле базыңар. А баш быттыг болза, керосин-биле ону өтүргеш, 30 минута хиреде шарыпкаш, ооң соонда чуп- чуп, арыг шүүр-биле дыраңар.

Бо аарыгдан аарааң кижи билдинип келзе, доп-дораан эмчиге аппарып чытырыңар. Ол аңаа шын эмнелге болгаш ажаалга-биле ыяавыла экириир. Аарыг кижини шалыпкыны-биле кадык кижилерден аңгылаарга, ооң халдаар айыылы чок болур.

Аарыг кижиниң турган чери, ооң хептери болгаш хережелдери санитар сайзырадылгазынга ыяавыла кирген турар ужурлуг.

Кайда-ла быт чогул, ында каданнаар болгаш шивишкилээр, тифтен аарааң кижи чок болур!

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ САНИТАР ЧЫРЫДЫЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторвуң 3—62, харыысалгалыг редакторвуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киидистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарьның 3—68, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киидистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

ТС—01538

Культура эргелелиниң типографиязы